

Цибанюк О.О.

*кандидат педагогічних наук, доцент,
Чернівецький національний університет
імені Юрія Федьковича*

ОСОБЛИВОСТІ ФУНКЦІОНУВАННЯ СИСТЕМИ ФІЗИЧНОГО ВИХОВАННЯ КРАЇН СВІТУ

Сучасні дослідження теоретичних та практичних основ системи фізичного виховання населення сучасної Румунії не можливі без компаративного аналізу функціонування цієї формації в країнах світу та Європи. Так, заслуговують на увагу дослідження А. Яковенко щодо умов трансформації фізичного виховання школярів у зарубіжних країнах протягом ХХ – початку ХХІ ст. Дослідник розглянув місце предмету «фізична культура» в системі освіти різних країн. Аналізуючи тенденції розвитку освіти за кордоном, її провідними ознаками були названі доступність, варіативність і диференціація, децентралізація управління, а також відкритість та наступність її ступенів. А. Яковенко виокремлює відсутність повної уніфікації освіти та безпосереднє управління освітньою галуззю як компетенцію кожної країни залежно від національних особливостей та історичних традицій. Автором розглянуті дотичні аспекти організації системи освіти різних зарубіжних країн, а саме три ступенева структура освіти (початкова або основна освіта – від 4 до 6 років; нижча середня або базова – 3 до 5 років; старша середня або повна – від 2 до 3 років), зниження віку початку (з 7 до 6 і менше років) і збільшення тривалості навчання. Дослідником встановлена сумарна тривалість загальної середньої освіти в країнах Європи, Азії та Америки – від 11 до 13 рр., більш ніж у 80 % країн, вона становить 12 років.

Крім того, з'ясовано, що фізична культура включена в якості предмета в усі національні навчальні плани і є обов'язковою на початковому та середньому рівнях освіти. Характерними особливостями політики різних держав щодо розвитку фізичного виховання та спорту в школі, на думку автора, є визнання загального права займатись фізичною активністю для всіх дітей; обов'язковості фізичного виховання як шкільного предмету; винятковості фізичної культури у збереженні здоров'я; потенціалу шкіл, зокрема і спортивних, клубів та федерацій [3, с. 113].

До низки загальних проблем організації фізичного виховання в закладах освіти окремих країн А. Яковенко були віднесені середній рівень матеріально-технічного забезпечення; скорочення фінансової підтримки; нестача фахівців з фізичного виховання, особливо на початковому ступені навчання. Науковцем визначено, що загальні проблеми вирішуються в різних краях по різному та зробив пробу узагальнення тенденцій розвитку фізичного виховання школярів в сучасному світі. Так, встановлено, що європейські країни продовжують удосконалювати програмно-нормативні основи навчального процесу; фахівці сфери фізичного виховання намагаються привернути увагу до необхідності покращення психічного та фізичного благополуччя дітей; потребує змін система оцінки досягнень; підвищують рейтинг та попит на кваліфікованих вчителів фізичного виховання [2].

Саме вивчення зарубіжного досвіду реформування освіти, на думку дослідника, дозволили визначити основні напрями оптимізації системи шкільного фізичного виховання в сучасній Україні: систематичне вдосконалення законодавчої бази; впровадження національних зразків фізичного виховання з урахуванням всіх аспектів розвитку дитини та специфіки регіонів країни; реальне дотримання рекомендованих норм рухової активності; ефективне кадрове забезпечення тощо [2].

Досить значна кількість досліджень сучасних науковців визначила об'єктом дослідження фізичне виховання всіх верств населення Азії. Проблеми і досягнення у цій галузі Малайзії, Тайланду, Китаю та інших країн представлені у матеріалах ЮНЕСКО (Бангкок) щодо реалізації Азійсько-Тихоокеанської програми «Освітні інновації для розвитку» [4]. Л. де Врайс виокремив основні проблеми регіону, що суттєво впливають на розвиток фізичного виховання: визнання цієї дисципліни в закладах освіти навчальним предметом низького пріоритету через відсутність безпосереднього істотного впливу на економіку та традиційний адміністративний апарат, зокрема керівники системи освіти, що виключають фізичну культуру та спорт із переліку актуальних тем. Значна кількість учнів і обмежений освітній простір призводить до навчання у дві зміни – вранці та у другій половині дня, виділення доступних класів під «пріоритетні предмети» і скорочене проведення або навіть не проведення занять фізичною культурою та спортом.

Проте, в азійських країнах активно реалізуються інноваційні практики щодо популяризації та розвитку фізичної культури і спорту, окрема через погляд на цю галузь в контексті появи нових робочих

місць, а отже, і економічного зростання. Крім того впроваджуються норми збільшення тривалості як обов'язкових уроків (від 40 до 80 хв на тиждень), так і додаткових позаурочних занять.

Ще однією проблемою багатьох країн Азії стала лише 2-3-річна програма підготовки педагогів у коледжі, в якій лише 1-3 навчальних предмети медичного, гігієнічного та тіловиховного спрямування, а сам предмет, за визначенням Л. де Врайса, зазвичай вважаються «грою», а не предметами, що розвивають «ментальність». Дослідник називає систему освіти більшості країн Азії, бюрократичну та централізовану, «не сприятливим» середовищем для розвитку і впровадження інновацій, зокрема щодо здоров'я збереження та фізичного виховання [5, р. 4].

Аналіз теперішньої ситуації дозволив досліднику виокремити вдалим напрямом реформування процесу підготовки фахівців галузі включення в її програму дисциплін, що озброюють необхідними знаннями, уміннями і навичками фізичного виховання і спорту людей з обмеженими можливостями – фізіологію фізичних вправ, біомеханіку, спортивну психологію, психологію рухового навчання, соціологію спорту, історію спорту та філософію спорту [5, р. 8].

Занепокоєння щодо якості підготовки вчителів фізичної культури та активна робота щодо поліпшення її рівня в школі призвели до ідеї розробки стандартів підготовки таких фахівців. Необхідно зазначити, що запити щодо стандартів, за аналізом Л. де Врайса, надсилались урядам країн від медичної, юридичної та інженерної галузей. А також абітурієнтами, які вивчали фізичну культуру як додатковий предмет з метою успішного складання співбесіди (VIVA), результати якого є одним із критеріїв прийняття до університетів. У 2001 р. Міжнародна рада з питань охорони здоров'я, фізичного виховання, відпочинку, спорту та танців (ICHPER.SD) у співпраці з ООН та ЮНЕСКО, розробила глобальні стандарти підготовки вчителів фізичного виховання. Автор відзначив вдалий синтез фітнес технологій, традиційного фізичного виховання (гімнастика, легка атлетика, єдиноборства, спортивні ігри, плавання тощо) та традиційних східних систем в навчальних програмах освітніх закладів.

Актуальним є глобальний погляд укладачів на мету і завдання фізичного виховання і спорту всього населення. Так звана «Мета розвитку тисячоліття» ціллю № 1 визначила саме можливості галузі у ліквідація бідності та голоду: фізкультурно-спортивна індустрія, а також організація спортивних заходів різного рівня від над визначних до

регіональних спроможна створити умови для працевлаштування. Крім того, фізичне виховання і спорт забезпечують формування життєвих навичок, необхідних для продуктивного життя в суспільстві.

Наступною ціллю виокремлено досягнення загальної освіти населення, визначення фізичного виховання важливим елементом якісної освіти, впливовою складовою пропаганди позитивних та сучасних цінностей: спорту, гендерної рівності, принципу «fair play»; активне фізкультурно-спортивне життя закладу освіти робить його привабливішим для вступу, активного громадського шкільного та студентського життя та покращують відвідуваність всіх занять та рівень знань.

Ван Сюе Мань, дослідник системи фізичної культури сучасного Китаю визначив засадничою суспільну ідею, що міць держави та її розвиток напряму залежить від здоров'я громадян, і, відповідно, фізичне виховання саме юного покоління є основою державної політики КНР. Автор затвердив наявність власних, національних форм фізичної культури, що спричинило появу певної специфіки організації фізичного виховання в системі освіти. В процесі підготовки до школи завдання фізичного виховання визначені наступним чином: сприяння оптимальному фізичному розвитку; формування дисциплінованості, справедливості, відповідальності, чесності та вміння співпрацювати; розвиток основних рухових навичок; поняття про правила безпеки; формування інтересу та любові до спорту [1, с. 6–8].

Список використаних джерел:

1. Ван Сюе Мань. Физкультурное образование в Китае, как компонент массовой физической культуры. 2009. С. 6–8. URL: <https://www.sportedu.org.ua/html/journal/2009-N1/html-ru/09vsmmpc.html>
2. Яковенко А.В. Організаційно-педагогічні умови трансформації системи фізичного виховання школярів у зарубіжних країнах (XX ст. – початок XXI ст.) : автореф. дис. ... канд. наук з фіз. вих. та спорту : 24.00.02. Дніпро, 2019. 23 с.
3. Яковенко А.В. Предмет «фізична культура» у системі середньої освіти зарубіжних країн. *Науковий часопис НПУ імені М.П. Драгоманова*. 2018. Вип. 2(96). С. 111–116.
4. Innovative Practices in Physical Education and Sports in Asia. UNESCO Bangkok, 2008. 100 p.
5. Leonard A. de Vries. Overview of Recent Innovative Practices in Physical Education and Sports in Asia. *Innovative Practices in Physical Education and Sports in Asia*. UNESCO Bangkok, 2008. P. 2–19.